

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

1. Η ρωμαϊκή κυριαρχία στην περιοχή των Σερρών

Κατά τον ιστορικό Τίτο Λίβιο¹, ο Ρωμαίος στρατηγός Αιμίλιος Παύλος, μετά από τη νίκη του στην Πύδνα, εκδικήθηκε τους κατοίκους της πεδιάδας των Σερρών, Σιντούς και Βισάλτες, που αντιστάθηκαν και πολέμησαν γενναία στη μάχη της Πύδνας. Έστειλε τον Πόπλιο Νασίκα με ένα τμήμα στρατού να τους τιμωρήσει λεηλατώντας τη χώρα τους. Ο ίδιος δε με τις λεγεώνες του προχώρησε και στρατοπέδευσε έξω από τις Σέρρες, τις οποίες θεωρούσε επικίνδυνες για εξέγερση. Κατά την παραμονή του Ρωμαίου ύπατου στις Σέρρες, ο Περσέας έστειλε επιστολή στον Αιμίλιο Παύλο με τρεις άσημους ρακένδυτους απεσταλμένους. Το περιεχόμενό της δεν διασώθηκε, διότι στο σημείο εκείνο τα χειρόγραφα του Τίτου Λιβίου έχουν χάσματα. Πιθανόν ο Περσέας να παρακαλούσε τον Αιμίλιο Παύλο να σεβασθεί την ασυλία του ιερού των Καβειρίων θεών. Σε κάθε περίπτωση, ο Αιμίλιος έστειλε αμέσως τον Ρωμαίο ναύαρχο Οκτάβιο Γαίο και συνέλαβε τον Περσέα. Τον έφεραν δέσμιο και τον έκλεισαν στην φυλακή της Αμφίπολης.

Η παραμονή του Αιμίλιου Παύλου στις Σέρρες είχε εκδικητικό σκοπό, με αρπαγές, λεηλασίες και εξανδραποδισμούς των κατοίκων. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο², ο Αιμίλιος Παύλος εκτελούσε διαταγές της Συγκλήτου της Ρώμης. Οι Ρωμαίοι με πανούργο τέχνασμα λήστεψαν και ισοπέδωσαν εξ ολοκλήρου στην περιοχή της Ηπείρου 70 πόλεις και πούλησαν 150.000 με 200.000 περίπου Ηπειρώτες σκλάβους σε διάφορα σκλαβοπάζαρα. Δεν εξαιρέθηκε η περιοχή των Σερρών από μια τέτοια μεταχείριση, διότι και οι κάτοικοι εδώ αντιστάθηκαν και πολέμησαν με ανδρεία στη μάχη της Πύδνας. Την εποχή εκείνη δεν υπήρχε Μακεδόνας ιστορικός, ώστε να έχουμε αφήγηση όσων συνέβησαν και από την πλευρά των Μακεδόνων.

Ο Αιμίλιος Παύλος μετά τη σύλληψη και τη φυλάκιση του Περσέα ησύχασε και ταξίδεψε για αναψυχή στη νότια Ελλάδα. Περίμενε να έρθουν από τη Ρώμη δέκα πρέσβεις για να συσκεφθούν για την εφαρμογή των διαταγών της ρωμαϊκής Συγκλήτου στη Μακεδονία. Μερικοί επιπόλαιοι άρχοντες των ελλη-

---

¹ Τίτος Λίβιος, 45.4.

² Πλούταρχου, *Αιμίλιος Παύλος*, τ. Α, σ. 401-404, παρ. 28-32.

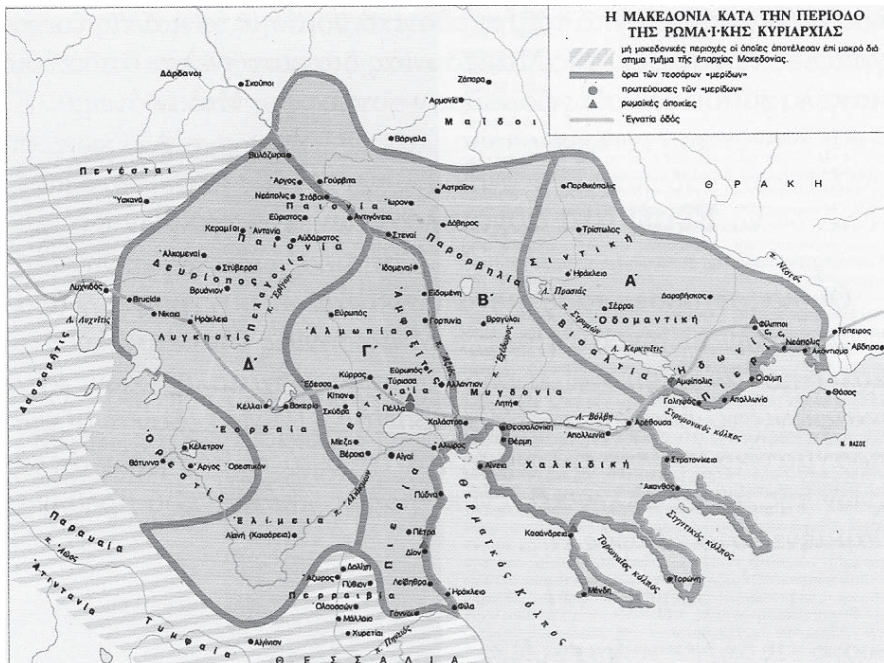
νικών πόλεων εγκωμίασαν τον Αιμίλιο Πάυλο ως ελευθερωτή της Μακεδονίας και τον στεφάνωσαν με 400 χρυσά στεφάνια. Η ρωμαϊκή Σύγκλητος έλαβε δρακόντεια μέτρα. Ο Αιμίλιος Πάυλος άφησε τις λεγώνες του έξω από τις Σέρρες και συγκάλεσε στην αγορά της Αμφίπολης μεγάλη συνέλευση αντιπροσώπων από όλα τα μέρη της Ελλάδας. Στο συνέδριο παρακάθισε και ο αιχμάλωτος βασιλιάς της Μακεδονίας Περσέας. Στο συνέδριο αυτό διαβάσθηκε στα λατινικά από τον ίδιο τον ύπατο Αιμίλιο Πάυλο το περιβόητο δόγμα της ρωμαϊκής Συγκλήτου που μεταφράστηκε από τον ύπατο Γναίιο Οκτάβιο στα ελληνικά.

Έθετε τους εξής όρους για τη Μακεδονία:

Όλοι οι Έλληνες κηρύσσονταν ελεύθεροι και διατηρούσαν τις πόλεις και τα κτήματά τους. Θα διοικούνταν από άρχοντες που θα τους εξέλεγαν οι ίδιοι κάθε χρόνο και από το αντιπροσωπευτικό συμβούλιο των πόλεων, το Συνέδριο. Αυτό θα διοικούσε τα κοινά των πόλεων και θα μάζευε τους φόρους για τους Ρωμαίους.

Η Μακεδονία διαιρέθηκε σε τέσσερις επαρχίες που μεταξύ τους δεν έπρεπε να έχουν καμιά επιγαμία ούτε επικοινωνία και εμπορική συναλλαγή, αλλά να παραμένουν απομονωμένες³.

Από τις τέσσερις επαρχίες η πρώτη, αυτή των Μακεδόνων, καταλάμβανε

Η Μακεδονία κατά την περίοδο της ρωμαϊκής κυριαρχίας

³ Τίτος Λίβιος, 45.29, 10.

την περιοχή μεταξύ Στρυμόνα και Νέστου. Ανατολικά του Νέστου περιλάμβανε τη Μαρώνεια και τα Άβδηρα και δυτικά του Στρυμόνα τη Βισαλτία και την Ηράκλεια της Σιντικής, με πρωτεύουσα την Αμφίπολη. Οι Σέρρες συμπεριλήφθησαν σ' αυτή την επαρχία. Βρέθηκαν πολλά νομίσματα με την επιγραφή «Πρώτη των Μακεδόνων».

Η δεύτερη επαρχία, με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη, καταλάμβανε την περιοχή μεταξύ Στρυμόνα και Αξιού, εκτός της Βισαλτίας και της Ηράκλειας της Σιντικής.

Η τρίτη επαρχία καταλάμβανε την περιοχή της Πέλλας και η τέταρτη αυτήν της Πελαγονίας.

Απαγορευόταν η επιγαμία, η διενέργεια εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των τεσσάρων επαρχιών της Μακεδονίας και η εξόρυξη χρυσού και αργυρού από τα μεταλλεία της περιοχής του Παγγαίου. Απαγορευόταν στις επαρχίες αυτές να εκμεταλλεύονται τα μεταλλεία χρυσού και αργύρου, να ναυπηγούν πλοία για στόλο, να οπλοφορούν και να διατηρούν στρατό, με εξαίρεση τα βόρεια σύνορα αυτών, όπου έπρεπε να αποκρούουν τους βαρβάρους επιδρομείς.

Στη συνέχεια οι Ρωμαίοι οργάνωσαν πολυήμερες επίσημες γιορτές και πανηγύρια με πρωτοφανή μεγαλοπρέπεια. Οργάνωσαν αθλητικούς αγώνες, έκαναν διαγωνισμούς μουσικής και παρουσίασαν θεατρικά έργα διασήμων καλλιτεχνών από όλη την Ελλάδα. Είχαν καλέσει χιλιάδες επίσημους από όλα τα κράτη. Διοργάνωσαν εκθέσεις στην αγορά, στο γυμναστήριο, στα θέατρα και στα δημόσια κτήρια και καταστήματα και παρουσίασαν όλους τους βασιλικούς θησαυρούς, όλα τα πολύτιμα αγάλματα, καλλιτεχνήματα και νομίσματα που περιήλθαν στην κατοχή τους. Παρουσίασαν επίσης το χρυσελέφαντινο άρμα με τα πολύτιμα πετράδια και την πλούσια σε παπύρους βιβλιοθήκη του Περσέα. Αυτά όλα τα πήρε ο Αιμίλιος Παύλος μαζί του στη Ρώμη και αποτέλεσαν μέρος του θριάμβου της νίκης των Ρωμαίων. Στο τέλος άναψε μια μεγάλη φωτιά και έκαψε πολλά όπλα των Μακεδόνων.

Αποχαιρετώντας τους Μακεδόνες ο Αιμίλιος Παύλος τους προέτρεψε να τον θυμούνται ως ελευθερωτή της Μακεδονίας. Περνώντας με το στρατό του από την Ήπειρο συνέχισε την ερήμωση. Στην Πέλλα εκποίησε όλα τα κτήματα των ευγενών και του κράτους. Μετέφερε πεζούς στη Ρώμη τους βασιλείς Γένθιο και Περσέα. Οδήγησε αιχμαλώτους τη θυγατέρα, τους δύο γιους του Περσέα και 250 αυλικούς, αξιωματικούς και υπουργούς μαζί με τις οικογένειές τους.

Φόρτωσε ως λάβαρα νίκης σε 4.000 άμαξες τα πολύτιμα καλλιτεχνήματα, αγάλματα, αγγεία, κοσμήματα κάθε λογής, χρυσά, αργυρά, ελεφάντινα και αλαβάστρινα αντικείμενα, που ήταν αμύθητης αξίας. Τα πήρε όλα για να κοσμήσει το θρίαμβό του στη Ρώμη. Ο θρίαμβος κράτησε τρεις ημέρες και

αποτέλεσε διαπόμπευση για τους Μακεδόνες. Αποθέωσε όμως τον ύπατο Αιμίλιο Παύλο και το στρατό του⁴.

Δεν χάρηκε πάντως ο Αιμίλιος Παύλος το θρίαμβό του γιατί, όπως μας πληροφορεί ο Τίτος Λίβιος (45.40-41), εκείνες τις ημέρες πέθαναν τα δύο παιδιά του, ηλικίας 12 και 13 ετών. Στην ομιλία του μετά από το θρίαμβό του είπε στους Ρωμαίους τα εξής: «Εγώ και ο Περσέας ευρισκόμεθα μπροστά στα ευγενή δείγματα της τύχης των ανθρώπων. Εκείνος μεν είδε να οδηγούν τους δύο γιους του αιχμαλώτους, αλλά τους έχει σώους και ζωντανούς. Εγώ δε που εθριάμβευσα, μετά από το θρίαμβο του Καπιτωλίου πήγα στην κηδεία του άλλου γιου μου. Προ πέντε ημερών πέθανε ο μεγαλύτερος γιος μου και δεν πρόλαβα να παραβρεθώ στην κηδεία του. Τι επιφυλάσσει η ζωή του ανθρώπου; Θριάμβους και θανάτους των προσφιλών μελών της οικογενείας»⁵.

2. Επαναστάσεις και αγώνες στην περιοχή Σερρών

2.1. Επανάσταση του Ανδρίσκου (Ψευδοφίλιππου)

Η σκλαβιά και η εκμετάλλευση από τους Ρωμαίους προκάλεσε δυσανεκτικότητα στο λαό της Μακεδονίας. Την εκμεταλλεύθηκε ο προερχόμενος από την Ασία άσημος μεν, γενναίος δε Ανδρίσκος, το 149 π.Χ. Εμφανίστηκε ως γιος του Περσέα με το όνομα Φίλιππος (Ψευδοφίλιππος). Με τη βοήθεια των εμπειροπόλεμων Θρακών ιδιαίτερα από την περιφέρεια των Σερρών κήρυξε επανάσταση κατά των Ρωμαίων και ανακηρύχθηκε βασιλέας της Μακεδονίας⁶.

Κατά τον Ζωναρά (19.20-28), όλες οι φυλές της περιφέρειας των Σερρών τάχθηκαν με το μέρος του όταν κήρυξε επανάσταση. Με ορμητήριο την Σίριν Οδομαντική έδωσαν στην πεδιάδα του Στρυμόνα τις πρώτες νικητήριες μάχες εναντίον των Ρωμαίων.

Ο Πολύβιος (57.1) γράφει: «Ο Ανδρίσκος ανατολικά του Στρυμόνα στην περιοχή της Οδομαντικής είχε νικήσει τους αντιπάλους και μετά από λίγο και πάλι νίκησε στο ίδιο μέρος του Στρυμόνα και απελευθέρωσε ολόκληρη τη Μακεδονία». Στην αρχή ελευθέρωσε τη Μακεδονία και παρά λίγο θα ελευθέρωνε και τη Θεσσαλία, διότι ο ρωμαϊκός στρατός με αρχηγό τον Πόπλιο Ιουβέντιο νικήθηκε εξ ολοκλήρου και εξολοθρεύτηκε.

Με την ολόθερμη συμμετοχή των γενναίων ανδρών της περιφέρειας των Σερρών αγωνίστηκαν δύο χρόνια (149-147 π.Χ.) σκληρά και κατόρθωσαν με τον Ανδρίσκο να ταπεινώσουν πάρα πολλούς Ρωμαίους στρατηγούς. Δύο ύπατοι με πολύ στρατό προσπάθησαν να καταστείλουν το κίνημα αλλά δεν το κατόρθωσαν.

⁴ Τίτος Λίβιος, *ό.π.* Διόδωρος Σικελιώτης, 31.10-13. Πλουτάρχου, *Αιμίλιος Παύλος*, τ. Α, σ. 403-405, παρ. 32-34.

⁵ Πλουτάρχου, *Αιμίλιος Παύλος*, σ. 405, παρ. 35.

⁶ Πολύβιος, 57.1, 28. Ζωναράς 19.20 και 28.

Οι Ρωμαίοι, ωστόσο, εφαρμόζοντας την προσφιλή τους τακτική του «διαίρει και βασίλευε» απομάκρυναν τους συμμάχους του Ανδρίσκου σε κρίσιμη στιγμή της μάχης και αυτοί εγκατέλειψαν τον Ανδρίσκο κοντά στην Πύδνα. Στη μάχη αυτή στάλθηκαν από τη Ρώμη μεγαλύτερες δυνάμεις με αρχηγό τον Κόιντο Καικίλιο Μέτελλο. Στην ιππομαχία κοντά στην Πύδνα, προδομένος από τους συμμάχους του, ο Ανδρίσκος νικήθηκε και ξαναγύρισε στη Μακεδονία. Αναδιοργάνωσε τις στρατιωτικές του δυνάμεις στην πεδιάδα των Σερρών και έδωσε άλλες δύο αποφασιστικές μάχες στις όχθες του Στρυμόνα⁷.

Η δεύτερη μάχη ήταν πολύ πεισματική και από τις δύο παρατάξεις. Επακολούθησε τρομερή σφαγή. Κατά τον Φλάβιο Ευτρόπιο⁸, στη φονικότατη αυτή μάχη έπεσαν ηρωικά μαχόμενοι 25.000 άνδρες από το στρατό του Ανδρίσκου⁹. Ο Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος νίκησε τον Ανδρίσκο και κήρυξε τη Μακεδονία ρωμαϊκή επαρχία.

Πολλά υπέφεραν οι Μακεδόνες στα πρώτα χρόνια της ρωμαϊκής κυριαρχίας. Οι διοικούντες και οι μορφωμένοι εξορίστηκαν κατά χιλιάδες στην Ιταλία. Δεν μπόρεσαν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους ποτέ. Όσοι επέζησαν και απέμειναν στη Μακεδονία αντιμετωπίστηκαν πολύ σκληρά και βάνουσα λόγω των αλληπαλλήλων κινημάτων.

Οι ρωμαϊκές λεγεώνες που στρατοπέδευαν έξω από τις Σέρρες με τις αρπαγές και τις καταπιέσεις τους άφησαν πληγές που δεν επουλώνονταν εύκολα. Οι Σερραίοι αντιδρούσαν στη βαριά σκλαβιά των Ρωμαίων και ζητούσαν αφορμή εξεγέρσεως.

Ο Ανδρίσκος μετά από την ήττα έφυγε στη Θράκη σε κάποιον ηγεμόνα Βύζη, αλλά προδόθηκε και παραδόθηκε στον Μέτελλο. Οδηγήθηκε αλυσοδεμένος και, αφού στόλισε το θρίαμβο του Κόιντου Καικίλιου Μέτελλου στη Ρώμη, εκτελέστηκε. Οι Σέρρες υποδουλώθηκαν οριστικά στους Ρωμαίους και για τιμωρία έγιναν ρωμαϊκή επαρχία.

2.2. Επανάσταση του Ψευδοαλεξάνδρου

Παρόλα αυτά και νέα επανάσταση ακολούθησε μετά από τρία χρόνια εναντίον των Ρωμαίων στην περιοχή των Σερρών. Ένας νέος αρχηγός, ο Αλέξανδρος, διακήρυξε ψευδώς ότι ήταν ο μικρότερος γιος του Περσέα (Ψευδοαλέξανδρος) και κατόρθωσε να συγκεντρώσει 16.000 στρατό από τη Θράκη. Απελευθέρωσε την περιοχή μεταξύ Νέστου και Στρυμόνα. Δυστυχώς αυτή τη φορά, επειδή ήταν πρόσφατα τα ρωμαϊκά αντίποινα και οι σφαγές από την επανάσταση του Ανδρίσκου Φιλίππου, δεν συμμετείχαν όλοι με ενθουσιασμό και έτσι ο Ρωμαίος Κόιντος Καικίλιος Μέτελλος με τις λεγεώνες του κατέπνιξε

⁷ Φλάβιος Ευτρόπιος, 4.6, 36.

⁸ Αυτ.

⁹ Τίτος Λίβιος, 45.29.

την επανάσταση πριν εξαπλωθεί δυτικά του Στρυμόνα. Ο Ψευδοαλέξανδρος κατέφυγε στη Δαρδανία προς βορρά για να σώσει τη ζωή του.

Αυτή ήταν η τελευταία προσπάθεια των Σερραίων για την απελευθέρωσή τους από τους Ρωμαίους. Μετά και από αυτή την εξέγερση επικράτησε γαλήνη σ' όλη τη Μακεδονία για δύο αιώνες. Η προσφορά του νομού Σερρών σε θυσίες και αίμα ανδρών για την ελευθερία της Μακεδονίας από τους Ρωμαίους ήταν πάντως μεγάλη.

3. Πληροφορίες για το σύστημα διοικήσεως των Μακεδόνων μέσα από τις ενεπίγραφες πλάκες

Η ρωμαϊκή κυριαρχία άφησε τα ίχνη της στις Σέρρες με τις ρωμαϊκές ενεπίγραφες πλάκες που είναι συνταγμένες στη λατινική και ελληνική γραφή. Από αυτές μαθαίνουμε την ιστορία της ρωμαιοκρατίας στις Σέρρες. Από τους ιστορικούς της ρωμαιοκρατίας, πληροφορίες για την περιοχή μας δίνει μόνο ο Τίτος Λίβιος. Ιστορικά δεδομένα αντλούμε κυρίως από το δόγμα της ρωμαϊκής Συγκλήτου που διάβασε ο ύπατος Αιμίλιος Παύλος στο συνέδριο της Αμφιπόλεως το 168 π.Χ., καθώς και από διάφορα ψηφίσματα σε ενεπίγραφες πλάκες που βρίσκονται στο μουσείο Σερρών. Με βάση αυτά συνάγουμε συμπεράσματα για τον τρόπο διοίκησης της πόλεως των Σερρών.

Στη Μακεδονία επικρατούσε, ως γνωστόν, πάντοτε η μοναρχία. Σε μερικές πόλεις υπολειτουργούσε η περιορισμένη και ελεγχόμενη κοινοτική αυτοδιοίκηση. Δεν ήταν συνηθισμένοι οι Μακεδόνες σε πολιτικές συνεδριάσεις των δήμων, εν αντιθέσει προς τους Αθηναίους και άλλες ελληνικές αποικίες, οι οποίες συνεδρίαζαν τακτικά με δημοκρατικές αρχές στις συνελεύσεις τους¹⁰.

Οι Ρωμαίοι επέβαλαν στην περιοχή βαρύ ζυγό, εξαιτίας της γενναίας συμμετοχής των κατοίκων στις επαναστάσεις και στις μάχες του Ανδρίσκου Φιλίππου και του Ψευδοαλεξάνδρου. Έτσι, οι Σέρρες παρέμειναν για πολλά χρόνια υπόδουλες, παρ' ότι ανακηρύχθηκαν ελεύθερες η Αμφίπολη και η Θεσσαλονίκη. Δεν ευνοήθηκε η πόλη των Σερρών ούτε και μετά από τη μάχη των Φιλίππων, το 42 π.Χ. Και τότε, ενώ κηρύχθηκαν ελεύθερες η Ηράκλεια της Σιντικής, η Πέλλα, η Βέροια και πολλές άλλες πόλεις, οι Σέρρες παρέμειναν υπόδουλες. Η ομοσπονδιακή ένωση πόλεων επικράτησε σε μερικές πόλεις της Μακεδονίας. Από την επιγραφή της Γαζώρου φαίνεται ότι πέντε πόλεις στην περιοχή των Σερρών είχαν μια κοινή ομοσπονδία, τη λεγομένη Πεντάπολη, στην οποία ανήκε και η πόλη των Σερρών ως πόλη της ίδιας επαρχίας. Στο κοινό της συμπολιτείας έστελναν οι πέντε πόλεις κάθε χρόνο αντιπροσώπους για να συγκροτούν σύνοδο.

¹⁰ Πολύβιος, 31.2.

Κατάλοιπα ρωμαϊκών λουτρών στα Θερμά της Νιγρίτας

Στη σύνοδο φρόντιζαν για την οργάνωση των γιορτών, των αγώνων και των θεατρικών παραστάσεων. Συζητούσαν για την τοπική διοίκηση της κάθε πόλης, για τους δημοσίους υπαλλήλους και για το πώς συμπεριφέρονταν αυτοί στους πολίτες. Εξέφραζαν τις ευχαριστίες ή τα παράπονά τους στο γενικό Ρωμαίο διοικητή της περιφέρειας ή και στον αυτοκράτορα ακόμη. Αποφάσιζαν στο συνέδριο για κοινά θέματα των πόλεων, όπως π.χ. για την ανέγερση ανδριάντων προς τιμή του αυτοκράτορα, για την ίδρυση βωμών και αναθηματικών στηλών, για την ανέγερση μνημείων και την κατασκευή δρόμων της επαρχίας. Στο κοινό της Πενταπόλεως δεν ανήκαν η Σκοτούσσα, η Αμφίπολη και οι Φίλιπποι, διότι οι δύο πρώτες κηρύχθηκαν ελεύθερες από τους Ρωμαίους, η δε τρίτη ήταν ρωμαϊκή αποικία.

Στο μουσείο των Σερρών είναι τοποθετημένες στους πεσσούς δύο ενεπίγραφες πλάκες ως μνημεία. Στο πρώτο μνημείο, που το ανήγειρε η πόλη των Σερρών, υπάρχει η εξής επιγραφή: «Η πόλη έστησε το μνημείο αυτό για να τιμήσει τον αρχιερέα και αγωνοθέτη, τον σεβαστό Αύγουστον Τιβέριο Κλαύδιο Φλαβιανό Λυσίμαχο, τον υιό του Διογένους, ο οποίος ήτο αρχιερέας του κοινού των Μακεδόνων και εφάνη σε όλα μεγάλος ευεργέτης. Στήθηκε το μνημείο αυτό με επιμελητές του έργου αυτού τον Πέλοπα γιο του Εισιδώρου,

τον Διοσκουρίδη γιο του Ποσειδίπου και τον Εισίδωρον του Ουαλερίου, προς τιμή του για τις ευεργεσίες και την ευγενή του συμπεριφορά στην πόλη».

Στην άλλη ενεπίγραφη πλάκα που εκτίθεται στο μουσείο Σερρών αναφέρονται τα εξής: «Οι νέοι των Σερρών αφιέρωσαν αυτό το μνημείο ένεκα της αρετής του στον Τιβέριον Κλαύδιον υιόν του Διογένους του Κυρίνα Διογένη, που ήταν αρχιερέας και αγωνοθέτης του Κοινού των Μακεδόνων, αλλά συγχρόνως αγωνοθέτης της πόλεως των Αμφιπολιτών, πρώτος αγωνοθέτης και δύο φορές γυμνασιάρχος της πόλεως των Σερρών. Για την κατασκευή του μνημείου επιμελήθηκε ο Κάσανδρος ο Υιός του Κασάνδρου»¹¹.

Από τα δύο αυτά μνημεία πληροφορούμεθα ότι Τιβέριος Κλαύδιος ήταν μεγάλος ευεργέτης αρχιερέας του Κοινού της Μακεδονίας. Επίσης, ήταν αρχιερέας και αγωνοθέτης της πόλεως των Αμφιπολιτών και ο πρώτος αγωνοθέτης και γυμνασιάρχης, δύο φορές, της πόλεως των Σερρών. Ως αρχιερέας ασχολούνταν με τη λατρεία όλων των θεών και ενίοτε με τη λατρεία συγκεκριμένου θεού, όπως π.χ. του Ασκληπιού ή άλλου. Για τη λατρεία των γυναικείων θεοτήτων υπήρχαν αποκλειστικά ιέρειες, π.χ. η ιέρεια της Αρτέμιδος Γαζωρίτιδος. Τον τίτλο του αρχιερέα τον αντικατέστησαν τον 3^ο αιώνα μ.Χ. με το όνομα Μακεδονιάρχης. Το αξίωμα του αγωνοθέτου ήταν τιμητικό, διότι έβαζε σε τάξη τους αγώνες. Το κύριο έργο του ήταν να είναι κριτής, δικαστής και βραβευτής των αγώνων.

Το αξίωμα του γυμνασιάρχη ήταν επίσης πολύ τιμητικό. Απονεμόταν μόνο σε διαπρεπείς άνδρες από σπουδαία οικογένεια, συνήθως σε πλούσιους δωρητές στα κοινά της πόλης. Ο γυμνασιάρχης φρόντιζε με δικά του χρήματα για την εκγύμναση των νέων της πόλεως που λάμβαναν μέρος στους αγώνες καθώς και για όλες τις δαπάνες της λειτουργίας του γυμναστηρίου. Για όλα αυτά απαιτούνταν πολλά χρήματα και μεγάλη φροντίδα.

Από τις ενεπίγραφες πλάκες φαίνεται ότι κατά τον 2^ο π.Χ. αιώνα (176-178 π.Χ.) οι αγώνες της Αμφίπολης συνεχίζονταν και στις Σέρρες. Γίνονταν αγώνες και στις δύο πόλεις¹².

Από τα δύο αξιώματα, του αγωνοθέτου και του γυμνασιάρχου, που υπήρχαν στην πόλη των Σερρών πληροφορούμεθα έμμεσα ότι η πόλη είχε γυμναστήριο στάδιο, όπως όλες οι μεγάλες πόλεις, και τελούσε αγώνες με όλα τα αρχαία αγωνίσματα. Το στάδιο αυτό ήταν εντός του περιβόλου της πόλεως. Υπάρχει μια εκδοχή ότι βρισκόταν στην περιοχή μεταξύ του Ιερού Ναού του Αγίου Αντωνίου και του Τιμίου Προδρόμου (Προδρομούδι).

Στην πόλη των Σερρών υπήρχε δημοτικός θεσμός. Εξέλεγαν κάθε χρόνο τοπικούς άρχοντες. Από τα ψηφίσματα της πόλεως φαίνεται ότι λειτουργούσε στις Σέρρες για μερικά χρονικά διαστήματα βουλή που αποφάσιζε για τα κοινά της πόλεως. Στην ανατολική πλευρά του Μουσείου Σερρών σώζεται

¹¹ Καφταντζή, ό.π., τ. Α, σ. 87 και 89, αρ. 15 και 16.

¹² Καφταντζή, ό.π., τ. Α, σ. 89, αρ. 16, σ. 91, αρ. 17, σ. 95, αρ. 20, σ. 310, αρ. 517.

εκτεθειμένο ένα ψήφισμα της σεραϊκής βουλής που γράφει: «Βουλευόντων και βουλευσαμένων εδεδόχθαι» να αναγείρουν τιμητικό ψήφισμα στο ηρώο της πόλεως προς τιμήν του Αντωνίου Ρεβίλου ευεργέτου.

Δεν γνωρίζουμε πάντως πόσους βουλευτές είχε η πόλη των Σερρών στη βουλή και με ποιον τρόπο εκλέγονταν. Σε ένα διάταγμα του αυτοκράτορα Αντωνίου Πίου το 158 π.Χ. αναφέρεται ότι σε μια πόλη της βόρειας περιοχής της κοίτης του Στρυμόνα, όπου κατοικούσε κατά το έτος 158 π.Χ. η μαιδική φυλή, υπήρχαν 80 βουλευτές. Σε μια άλλη, απροσδιόριστης χρονολογίας σπασμένη ενεπίγραφη πλάκα της ρωμαϊκής εποχής που βρίσκεται στην αποθήκη του μουσείου Σερρών, αναφέρεται με τη φράση «βουλεύσας και αγορανομήσας» ότι κάποιος Σεραϊός γιος του Κησιφώνα χρημάτισε βουλευτής και αγορανόμος της πόλεως Σερρών. Ως άρχοντας της πόλεως των Σερρών είχε την αστυνομική εποπτεία της αγοράς της πόλεως¹³. Φαίνεται ότι οι βουλευτές παράλληλα με τα καθήκοντά τους ασκούσαν και τα καθήκοντα του επαγγέλματός τους. Υπήρχαν αγορανόμοι σε κάθε πόλη και σύλλογος αγορανόμων στις Σέρρες τον 2^ο αιώνα μ.Χ. Ο γραμματέας του συλλόγου κρατούσε τα βιβλία.

Υπήρχαν ακόμη επιμελητές του δήμου και της βουλής στις Σέρρες. Υπήρχε και επιμελητής για τα γυμνάσια. Αναφέρονται ως επιμελητές ο Πέλοψ του Εισιδώρου, ο Διοσκουρίδης του Ποσειδίπου και ο Εισίδωρος του Ουαλερίου που εισηγήθηκαν να ανεγείρει η πόλη των Σερρών το μνημείο προς τιμήν του αρχιερέως και αγνοθέτου των σεβαστών Τιβερίου Κλαυδίου Φλαβιανού Λυσιμάχου, που αναφέρθηκε παραπάνω.

Από τη ρωμαϊκή εποχή υπάρχουν πολλά εκθέματα στο μουσείο Σερρών, ήτοι αγάλματα γυναικών, επιτύμβιες ενεπίγραφες πλάκες, τιμητικά ψηφίσματα και βωμοί. Όσα φέρουν χρονολογία έχουν ως βάση τη Ναυμαχία του Ακτίου, που έγινε το 31 π.Χ., ή την κατάληψη της Μακεδονίας από τους Ρωμαίους το 148 π.Χ.

4. Εισβολή των Γότθων στη Μακεδονία

Ενώ επικρατούσε ειρηνική κατάσταση σ' ολόκληρη την Ελλάδα, το 250 μ.Χ. φάνηκε από βορρά ένας νέος εχθρός, οι Γότθοι, που έθεσαν τέρμα στο μακραίωνο ειρηνικό βίο της Μακεδονίας.

Αυτοί ήταν εγκατεστημένοι από την αρχή του 3^{ου} αιώνα π.Χ. στα βόρεια παράλια του Εύξεινου Πόντου και από εκεί έκαναν επιδρομές στις χώρες του Δούναβη. Από το 250 μ.Χ. άρχισαν να εισβάλουν στη Χερσόνησο του Αίμου. Νίκησαν τους Ρωμαίους στη Βερόη, τη σημερινή Στάρα Ζαγορά. Ληλάτησαν ολόκληρη τη Θράκη και τη Μακεδονία μέχρι τη Θεσσαλονίκη. Στο πέρασμά τους λεηλάτησαν και ολόκληρη την περιφέρεια του νομού Σερρών. Οι Ρωμαίοι

---

¹³ Καφταντζή, ό.π.

συνομολόγησαν ειρήνη μαζί τους το 252 μ.Χ., αλλά αυτοί το 253 εισέβαλαν για δεύτερη φορά στη βαλκανική χερσόνησο και πολιορκήσαν στενά τη Θεσσαλονίκη. Η Θεσσαλονίκη, με τις ρωμαϊκές δυνάμεις που ήρθαν από τη Δύση υπό τη διοίκηση του Ουάλεντα, αντιστάθηκε επιτυχώς. Οι Γότθοι απωθήθηκαν στις περιοχές του Δούναβη. Ξαναπέρασαν ωστόσο το Δούναβη το 262/3 μ.Χ. και κατέκλυσαν λεηλατώντες για τρίτη φορά τη Θράκη και τη Μακεδονία. Προσπάθησαν και πάλι να καταλάβουν τη Θεσσαλονίκη. Κάθε φορά που πήγαιναν και επέστρεφαν από τη Θεσσαλονίκη λεηλατούσαν στο πέρασμά τους την πόλη και την περιφέρεια του νομού Σερρών.

Την άνοιξη του 267 μ.Χ. στίφη Ερούλων και Γότθων με πεντακόσια πλοία ήρθαν από την Αζοφική στο Αιγαίο. Νικήθηκαν στα παράλια της Αττικής και οπισθοχώρησαν. Νικήθηκαν και σε μια μάχη κοντά στον Νέστο ποταμό αφήνοντας στο πεδίο της μάχης 3.000 νεκρούς. Οι δύο ήττες που υπέστησαν διηγείραν την επιθετικότητά τους και την εμμονή τους στο πόλεμο. Το 268 μ.Χ. συμάχησαν και με άλλους βαρβαρικούς λαούς, Γέτες, Σαρμάτες και Γεπίδες και πολιορκήσαν την Κωσταντζα με 320.000 άνδρες περίπου. Μετά την κατάληψή της προχώρησαν προς τη Θεσσαλονίκη λεηλατώντας τη Θράκη και τη Μακεδονία. Την πολιορκήσαν και πάλι στενά με πολλές δυνάμεις. Προς αντιμετώπιση αυτών εξεστράτευσε στα νότια αυτών στην περιοχή της Παιονίας ο αυτοκράτορας των Ρωμαίων Κλαύδιος, με πολλές λεγεώνες. Φοβούμενοι οι Γότθοι μήπως αποκοπεί ο δρόμος της επιστροφής τους, διέλυσαν την πολιορκία της Θεσσαλονίκης και αποχώρησαν στη Νις (Ναϊσό) της Γιουγκοσλαβίας. Εκεί το 269 μ.Χ. συγκρούστηκαν με τις λεγεώνες του Κλαυδίου και απώλεσαν στη μάχη 50.000 άνδρες. Έκτοτε σταμάτησαν τις επιδρομές για 100 χρόνια.

Οι Σέρρες και η περιφέρειά τους έγιναν στόχος λεηλασιών, καταστροφών και σφαγών όχι μόνο κατά τις παραπάνω επιδρομές των Γότθων, αλλά και κατά τις κατοπινές επιδρομές των ορδών των Βησιγόθων του Αλάριχου το 398 μ.Χ., καθώς και των Ούνων με αρχηγό τον Αττίλα το 445 μ.Χ. Στην περιοχή του νομού Σερρών, έτσι, παρότι υπήρχαν πολλοί αρχαίοι οικισμοί, έμειναν τελικά κυρίως στάχτες, διότι αυτοί κάηκαν και καταστράφηκαν από τις επιδρομές των βαρβάρων. Η περιοχή αυτή έζησε γενικότερα αλλεπάλληλες καταστροφές και ανοικοδομήσεις.